УДК 811.111'39 + 811.111'42

КУЛЬТУРОНІМИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ: ПРИНЦИПИ КЛАСИФІКАЦІЇ (на матеріалі англомовного художнього роману Надіма Аслама "Мапи загублених закоханих")

Боса Аліна Вікторівна,
асп.
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

У статті систематизуються і доповнюються основні підходи та принципи класифікації культуронімів (на матеріалі англомовного роману Надіма Аслама "Мапи загублених закоханих").

Ключові слова: культуроніми, реалії, алюзивні культуроніми, культуроніми-аналоги, моноструктуральний та поліструктуральний підходи.

У лінгвістиці сьогодення не існує остаточної та чіткої класифікації культуронімів [Виноградов 2001; Влахов, Флорін 1986; Кабакчі 2005; Прошина 2008; Томахін 1988; Фененко 2001], що зумовлено складним та неоднозначним характером цього екстралінгвістичного феномену. Через неоднозначне розуміння того, чим є культуронім [Ахманова 2007; Бархударов 1975; Виноградов 2001; Влахов, Флорін 1986; Кабакчі 2005; Прошина 2008; Томахін 1988; Фененко 2001], застосовуються різні принципи їх класифікації.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю системного підходу до проблеми культуронімів як маркерів культурних особливостей певної національної спільноти.

Мета статті передбачає здійснити системний аналіз класифікації культуронімів з уточненням та доповненням.

Реалізація поставленої **мети** передбачає виконання таких завдань: здійснити критичний огляд теоретичного матеріалу з проблеми культуронімів та їх класифікації; виявити основні підходи та принципи класифікації культуронімів та розробити нову класифікаційну систему на матеріалі англомовного художнього роману Надіма Аслама "Мапи загублених закоханих".

Об'єктом дослідження є культуроніми, репрезентовані в мовній тканині художнього роману Надіма Аслама "Мапи загублених закоханих".

Предметом дослідження виступає семантичний зміст культуронімів та механізми їх функціонування у змісті роману, що підлягає аналізу.

Наукова новизна статті полягає у виявленні принципів класифікації культуронімів в контексті британської, американської та пакистанської культур на матеріалі англомовного роману Надіма Аслама "Мапи загублених закоханих".

У результаті аналізу наукової літератури з проблеми культуронімів та їх класифікації ми пропонуємо виокремити два підходи до класифікації культуронімів за критерієм структурного змісту культуроніму – *моноструктуральний* (враховує домінантну роль одного з компонентів структури змісту культуроніму – предметного, мовного чи концептуального, нейтралізуючи значимість двох інших) та *поліструктуральний* (враховує два або всі компоненти змісту; у більшості випадків беруться до уваги предметний та мовний аспекти або предметний та концептуальний).

Моноструктуральний підхід зумовлює класифікацію культуронімів за структурним принципом і передбачає розподіл реалій на реалії-предмети (R-реалії), реалії-

концепти (С-реалії) та реалії-лексеми (L-реалії) [Фененко 2001, 17]. Таким чином, у кожній групі реалія характеризується моноструктурним змістом та позначає явище екстралінгвістичної дійсності (реалії-предмети), або виступає культурним еквівалентом (реалії-концепти), або мовним знаком (реалії-лексеми).

У межах поліструктурального підходу ми виокремлюємо такі принципи класифікації культуронімів: принцип універсальності-специфічності, асоціативний принцип, принцип первинності-вторинності мовної вербалізації, семантичний принцип, принципи часу та місцевої колоритності.

Всі реалії за ***принципом універсальності-специфічності*** класифікуються на специфічні реалії *('вытрезвитель')*, аналоги *('дедовщина – hazing'),* подібні слова з різними функціями *('cuckoo's call' – asked for by an American girl to find out how soon she will get married, – 'крик кукушки' – counted by a Russian to find out how long she will live)* та мовні лакуни подібних понять *('clover-leaf' – автодорожная развязка в виде клеверного листа)* [Прошина 2008, 122].

В. В. Кабакчі в своїй концепції іншомовного опису культури поділяє культуроніми з погляду їх універсальності-специфічності на універсальні культуроніми (*поліоніми*) та специфічні, іменуючи їх "*ідіокультуронімами"* [Кабакчі 2005, 3–4]. Останні відповідають традиційному поняттю *реалії*. В. В. Кабакчі також виокремлює клас *аналогів ('каша – porridge')* та клас *гібридних утворень,* яким одночасно властиві універсальність та специфічність [Кабакчі 2005, 3–4]. Вони займають проміжну позицію між поліонімами та ідіокультуронімами.

Поліоніми – це універсальні елементи земної цивілізації, які можна зустріти в різних культурах, проте які реалізують специфічні конотації. Вони можуть бути *гетерогенні* (за своєю формою) та *гомогенні* (за значенням та частково формою) [Кабакчі 2005, 3–4]; останні В. В. Кабакчі називає *інтернаціоналізмами,* які, на думку С. Влахова та С. Флоріна, повинні зберігати своє первинне значення та національне забарвлення [Влахов, Флорін 1986, 61].

На нашу думку, виокремлення поліонімів як окремого класу культуронімів є дещо неправомірним, оскільки глобальність лексики, маркованої національно-культурною специфікою, унеможливлює дослідження культурних відмінностей мов. Проте, як було вже відмічено В. Масловою, врахування універсальних властивостей лексичних одиниць відіграє вагому роль у дослідженні тієї чи іншої культури [Маслова 2001, 67].

Щодо класу аналогів, на наш погляд, їх варто віднести до недиференційованої лексики (ця проблема грунтовно опрацьована Л. С. Бархударовим [Бархударов 1975]), оскільки відмінності, які можуть мати місце між певними двома лексичними одиницями, полягатимуть лише у розбіжності їх семантичних полів. Аналоги не характеризуються *істотно новим* семантичним навантаженням, а можуть містити лише *деяку додаткову* інформацію, що, як правило, частково маркована національним колоритом. Прикладом можуть слугувати лексичні одиниці *'sister-ji','brother-ji','uncle-ji'*, які вживаються у шанобливому зверненні в мовах хінді, урду та інших мовах народів Індійського Субконтиненту [Aslam 2006].

За асоціативним принципом реалії утворюють **клас асоціативних** [за Виноградов 2001, 37] **або конотативних реалій** [Томахін 1988, 82–90]. За визначенням Г. Д. Томахіна, конотативні реалії – це лексичні одиниці, які, позначаючи прості поняття, виражають разом із тим смислові та емоційні відтінки [Томахін 1988, 41–42].

До класу асоціативних / конотативних реалій належать лексичні одиниці, які позначають вегетативні символи, анімалістичні символи, символіку кольорів, фольклорні, історичні та літературно-книжні алюзії, які дають натяк на образ життя, поведінку, риси характеру, діяльності історичних, фольклорних та літературних героїв, на історичні події, на міфи, мовні алюзії, які зазвичай дають натяк на певний фразеологізм, прислів'я, приказку, крилатий вислів [Виноградов 2001, 96–97].

С. Влахов та С. Флорін зауважують, що конотативні слова становлять окрему групу та можуть включати реалії, які, тією чи іншою мірою, є носіями конотативних значень, оскільки зміст поняття "конотація" включає в себе й певний колорит, що є базовим компонентом змісту будь-якої реалії [Влахов, Флорін 1986, 38].

Асоціативні реалії пов'язані з різними національними історико-культурними явищами, але не знаходять свого вираження в спеціальних словах, у безеквівалентній лексиці. Вони знаходять своє матеріалізоване вираження в компонентах значень слів, у відтінках слів, в емоційно-експресивних обертонах, у внутрішній формі слова [Виноградов 2001, 37]. Саме асоціативні реалії, на нашу думку, мають вагоме значення у створенні образу.

Принцип первинності-вторинності мовної вербалізації зумовлює розподіл реалій та культуронімів з погляду мовної номінації елементів культури.

На відміну від традиційної лінгвістики, В. В. Кабакчі поділяє мовні реалії на вихідні назви специфічних елементів культури – *ідіоніми ('Москва', 'царь', 'старовер')* та назви елементів іншомовних (зовнішніх) культур – *ксеноніми* [Кабакчі 2007, 53].

Розмежування культуронімів на ідіоніми та ксеноніми можна простежити як частину класифікаційної системи С. Влахова та С. Флоріна в монографії "Непереводимое в переводе" [Влахов, Флорін 1986], а саме класифікації реалій за місцем та мовою. На думку вчених, при класифікації реалій необхідно враховувати не лише екстралінгвістичний, але й лінгвістичний (мовний) принцип, який і дозволяє розглядати реалії 1) в площині однієї мови – як *свої* і *чужі*, і 2) в площині двох мов – як *внутрішні* і *зовнішні*. В залежності від широти ареалу ***свої реалії*** можуть бути *національними, локальними та мікрореаліями*, а ***чужі*** – *інтернаціональними* та *регіональними* [Влахов, Флорін 1986, 57].

Свої реалії, на думку вчених, не потребують спеціальних пояснень [Влахов, Флорін 1986, 17]. *Чужі* реалії – це або запозичення, або кальки, або транскрибовані реалії іншої мови – оказіоналізми чи неологізми [Влахов, Флорін 1986, 58]. Внутрішні реалії – слова, що належать одній із двох мов і, відповідно, чужі для іншої, тобто в площині однієї мови ці слова будуть своїми, але чужими для інших мов. Зовнішні реалії однаково чужі обом мовам [Влахов, Флорін 1986, 59].

Таким чином, реаліям-***ідіонімам*** (за класифікацією В. В. Кабакчі) відповідають *свої* реалії (за класифікацією С. Влахова та С. Флоріна); *внутрішні* реалії можуть розглядатися як *ідіоніми*, так і *ксеноніми*, в залежності від того, якій із двох мовних площин вони належать.

Семантична класифікація базується на смисловому змісті культуронімів та зумовлена тим фактором, що реалії за своєю природою пов'язані з фоновою інформацією, яка охоплює різні елементи духовної та матеріальної культури і наповнює концептуальний зміст певної мовної реалії, зумовлюючи її соціально-культурне значення та значимість. Цінність фонової інформації, як відзначає В. С. Виноградов, у тому, що вона **відображена в мові.**

Семантичним принципом у класифікації культурно зумовленої лексики керується більшість лінгвістів, які займаються вивченням проблеми лінгвокультурного субстрату [Верещагін, Костомаров 2005; Виноградов 2001; Томахін 1988; Влахов, Флорін 1986; Прошина 2008], проте цей принцип може бути не завжди експліцитно виражений.

Всі реалії, за С. Влаховим і С. Флоріним, тематично можна поділити на географічні, етнографічні та суспільно-політичні реалії [Влахов, Флорін 1986, 51–56]. В. С. Виноградов розрізняє побутові, етнографічні та міфологічні реалії, реалії світу природи, державно-адміністративного устрою та суспільного життя [Виноградов 2001, 91–97].

Г. Д. Томахін за семантичною ознакою класифікує реалії в межах групи денотативних реалій – лексичних одиниць, семантична структура яких повністю заповнена фоновою лексичною інформацією, і пропонує розмежовувати реалії побуту, мовленнєвого етикету та норми поведінки, географічні реалії, суспільно-політичні реалії, реалії системи освіти, релігії та культури [Томахін 1988, 84–196].

З. Г. Прошина, виходячи з семантичного поля реалій, виділяє терміни, що позначають суспільні явища, військові, освітні, терміни, що позначають традиції та звичаї, ергоніми та історичні терміни, слова повсякденного вжитку, назви літературних творів та газет [Прошина 2008, 117–118].

Неоднозначне розуміння змісту лінгвокультурних реалій, а в нашому випадку – включеність чи невключеність власних імен до їх змісту (так як межі між ними доволі нечіткі, а іноді і зовсім відсутні), зумовлює необхідність виділити окремий **клас *ономастичних реалій***, оскільки переважна більшість вчених включають власні імена до змісту ідіокультуронімічної лексики [Виноградов 2001; Кабакчі 2005; Прошина 2008]. До класу ономастичних лінгвокультурних реалій належать антропоніми, топоніми, імена літературних героїв, назви компаній, музеїв, театрів, ресторанів, магазинів, пляжів, аеропортів [Виноградов 2001], зооніми [Прошина 2008], назви творів літератури та мистецтва, історичні факти та події в житті країни, назви державних та суспільних установ [Томахін 1982, 10].

Проте С. Влахов та С. Флорін дотримуються протилежної думки та не надають власним іменам статусу лінгвокультурних реалій, включаючи їх як окремий клас до безеквівалентної лексики. Вчені вважають, що з реаліями власні імена поєднує лише яскраве конотативне значення, яке зумовлює їх здатність передавати національний та історичний колорит; реалії, на відміну від власних імен, мають ЗНАЧЕННЯ [Влахов, Флорін1986, 13].

Принцип часу зумовлює розподіл культуронімів за ***їх актуальністю***. Всі культуроніми можна поділити на *сучасні* та *історичні.* Прикладом можуть слугувати реа-

лії державного устрою та суспільного життя [Виноградов 2001]. З. Г. Прошина на основі критерія часу в межах реалій виокремлює неологізми, історизми та архаїзми [Прошина 2008, 118]. Проте, на думку С. Влахова та С. Флоріна, з погляду перекладу неологізм не може бути ані синонімом, ані ознакою реалії [Влахов, Флорін 1986, 37].

Принцип місцевої колоритності зумовлює розподіл реалій на екзотизми і варваризми [Прошина 2008, 118]. С. Влахов та С. Флорін зауважують, що реалія може бути варваризмом тільки як виняток, адже реалії, на відміну від варваризмів, не обов'язково запозичені слова та чужі мові за своєю структурою, вони важко піддаються перекладу, не мають слів-двійників за своїм значенням, і більшість із них можна знайти в тлумачних словниках [Влахов, Флорін 1986, 39]. З приводу того, чи варто розглядати екзотизми як реалії та виокремлювати їх в окремий клас, потрібно зауважити, що екзотизми не завжди є носіями колориту певної країни чи народу, що, в свою чергу, зумовлює широке розуміння змісту цього поняття і, відповідно, включення в нього як реалій, так і нереалій (конотативних слів) [Влахов, Флорін 1986, 41].

Виявлення семантичного змісту культуронімів та механізмів їх функціонування в мовній тканині художнього тексту, а саме – в романі британського автора пакистанського походження Надіма Аслама "Мапи загублених коханців", надає нам можливість створити класифікацію, яка максимально враховує семантичні особливості культурно зумовленої лексики, її універсально-специфічний характер, актуальність та здатність виражати певний соціокультурний фонд і спільність розвитку всіх культур народів світу. Таким чином, запропонована нами класифікація базується на чотирьох принципах і передбачає розподіл культуронімів на три групи: ідіокультуроніми, алюзивні культуроніми та культуроніми-аналоги.

За принципом універсальності-специфічності ми вважаємо за доцільне поділити культуроніми на *ідіокультуроніми, алюзивні культуроніми* та *культуроніми-аналоги.* Такий розподіл зумовлений тим фактом, що в процесі вивчення функціонально-семантичних особливостей культуронімів ми будемо враховувати більшою мірою культурно-специфічну сторону змісту культуроніму, а саме – семантичне навантаження ідіокультуронімів. Універсальність, яка деякою мірою характерна для алюзивних культуронімів, культуронімів-аналогів, стане свого роду певним критерієм у виявленні національної специфіки культур, що підлягають дослідженню.

За семантичним принципом *ідіокультуроніми* класифікуються на *денотативні* (термін Г. Д. Томахіна [Томахін 1988, 84–197]) та *ономастичні* культуроніми. Денотативні культуроніми, як правило, позначають матеріальні та духовні цінності певної національної спільноти. Так, наприклад, *'sari'* [Aslam 2006, 27] – це довга шовкова тканина, яку жінки Індії носять у вигляді сукні (1257); *'raita'* [Aslam 2006, 39] – соус, приготований на основі йогурту, що користується великою популярністю в Індійській та Пакистанській національній кухні, а також Бангладеші; *'mosque'* [Aslam 2006, 5] – будівля, в якій мусульмани вшановують Аллаха, а також виконує роль освітнього та політичного центру в ісламських країнах.

До групи **ономастичних культуронімів** належать ***антропоніми***: політично-урядові *(Queen Elizabeth II [Aslam 2006, 5], Caliph Harum al-Rashid [Aslam 2006, 5], Ayatollah Khomeini [Aslam 2006, 34]),* релігійні *(Allah [Aslam 2006, 31], the Prophet*

[Aslam 2006, 34], Muhammad [Aslam 2006, 38], a Hindu, a Sikh [Aslam 2006, 207]), музичні *(Duke Ellington [Aslam 2006, 13], Sidney Bechet [Aslam 2006,13], Louis Armstrong [Aslam 2006,13], Ben Webster [Aslam 2006, 13], Count Bassie [Aslam 2006,13], The Rolling Stones [Aslam 2006,24]),* герої міфів та легенд *(Rama and Sita [Aslam 2006,17]),* ***топоніми:*** країни *(England [Aslam 2006, 42], Pakistan [Aslam 2006, 42], the USA [Aslam 2006,8]),* штати *(California [Aslam 2006, 27]),* міста *(London [Aslam 2006, 290], Sohni Dharti [Aslam 2006, 16], Lahore [Aslam 2006, 16], Washington [Aslam 2006, 27], Boston [Aslam 2006, 28], New York [Aslam 2006, 27], Islamabad [Aslam 2006,31], Mecca [Aslam 2006, 31]),* назви вулиць *(Park Street [Aslam 2006, 29]),* релігії та релігійні течії *(Islam [Aslam 2006, 43])*, релігійні пам'ятки культури *(the Koran [Aslam 2006, 34], Taj Mahal [Aslam 2006, 31]),* історичні визначні місця *(Hyde Park [Aslam 2006, 24]),* історичні події *(Iranian Revolution [Aslam 2006, 34])*, історичні пам'ятки культури та архітектури *(the Statue of Liberty [Aslam 2006, 27])*, назви підприємств та концернів *(Philips [Aslam 2006, 33]*, *Volkswagen [Aslam 2006, 10]),* назви державних та суспільних установ *(Moscow/Patrice Lumumba People's Friendship University [Aslam 2006, 27])*, назви політичних партій *(a Communist Party [Aslam 2006, 35])*, назви річок та озер *(the Chenab [Aslam 2006, 149])*, назви аеропортів *(Karachi airport [Aslam 2006, 7])*, назви творів літератури та мистецтва *(the Book of One Thousand and One Nights [Aslam 2006, 5])*. Також слід окремо виділити ***авторські ономастичні реалії***, які виконують допоміжну функцію у створенні певної національної картини світу. У книзі Надіма Аслама "Мапи загублених коханців" до таких реалій можуть належати – *the Darwin (Jugnu's Sheridan Multicruiser speedboat) [Aslam 2006, 29], Ghanda Food and Convenience Store [Aslam 2006, 32], The Afternoon (the local newspaper) [Aslam 2006, 150], The First Children on the Moon (an Urdu-language monthly for children) [Aslam 2006, 16]*.

Денотативні та ономастичні культуроніми з позиції первинності чи вторинності їх мовної репрезентації поділяються на ідіоніми та ксеноніми. Останні можуть бути запозиченими (*chappatis [Aslam 2006, 37] – 'один з різновидів хліба (бездріжджовий), що є атрибутом національної кухні Південної Азії'*), або представлені перекладом-калькою, або поширені поліонімом (*zarda* ***rice*** *[Aslam 2006, 37] – 'пакистанський десерт, приготовлений на молоці з додаванням горіхів, кокосу та свіжого сиру'*).

До алюзивних культуронімів належать ***фольклорні***, ***історичні***, ***літературно-книжні алюзії, ідіокультуроніми,*** концептуальне навантаження яких збагачується в контексті художнього твору, а також ***текстові*** (культуроніми, продуковані в тканині художнього тексту). Прикладом алюзивних культуронімів можуть слугувати культурні реалії Індії та Південної Азії '*monsoon' [Aslam 2006, 5],'Dasht-e-Tanhaii' [Aslam 2006, 29]* та *'Rama and Sita' [Aslam 2006, 17]*. Лексична одиниця '*monsoon'* позначає а) період сильних дощів в Індії та Південній Азії; б) вітер, що викликає циклон; в) дощ під час цього циклону [MED 2002, 920]. Проте в змісті роману британського автора пакистанського походження Надіма Аслама "Мапи загублених коханців" лексична одиниця '*monsoon'* отримує нове концептуальне значення, а саме – "втрачений сезон" *('a season* ***now*** *lost')* [Aslam 2006, 5]. *'Dasht-e-Tanhaii'* – це відомий поетичний твір старовинної арабської форми пакистанського поета Фаіз

Ахмад Фаіз, що є поетичним вираженням болю втрати чи розлуки, а також краси кохання, незважаючи на біль. У романі *Dasht-e-Tanhaii* – це місто пакистанських емігрантів у Великій Британії, яке уособлює в собі "пустелю самотності" *('The Wilderness of Solitude', 'The Desert of Loneliness') [Aslam 2006, 29]*. Алюзивні культуроніми *Ram* та *Sita,* головні герої індуського епосу Рамаяна, уособлюють у тканині художнього тексту долю жінки, її місце в соціумі та подружньому житті.

До текстових алюзивних культуронімів належать прислів'я та приказки, продуковані в тканині художнього тексту. Вони, як правило, утворюються шляхом помилкового "склеювання" окремих частин приказок та прислів'їв героями художнього твору, що, в свою чергу, зумовлено, по-перше, недосконалим знанням мови та культури певної країни, а, по-друге, відмінною ментальністю та менталітетом героя, який продукує такі приказки. Яскравим прикладом можуть слугувати наступні прислів'я та приказки з роману Надіма Аслама "Мапи загублених закоханих": *'The grass is always* ***green with envy*** *on the other side' [Aslam 2006, 32]* ('The grass is always greener on the other side of the fence'), ***'Love is in the air*** *but as blind as a bat' [Aslam 2006, 32]* ('Love is blind', 'Blind as a bat, mad as a hatter'), *'Blood is thicker than water* ***through thick and thin'*** *[Aslam 2006, 33]* ('Blood is thicker than water'), *'It will be a cold day in Hell* ***when Hell freezes over'*** *[Aslam 2006, 33]* ('It will be a cold day in Hell'), *' A friend indeed is a friend, indeed' [Aslam 2006, 33]* ('A friend in need is a friend indeed'), *'Hell is other people' [Aslam 2006, 33]* ('Heaven is other people'). Художні алюзивні реалії відіграють значну роль у створенні національної мовної картини світу та одночасно становлять цінний лінгвістичний матеріал та інструмент дослідження.

Змістом культуронімів-аналогів є семантичне навантаження символіки (кольорів, вегетативної, анімалістичної) та ономатопея.

Ономатопея виконує другорядну функцію національного маркера, слугуючи допоміжним засобом дослідження культурної специфіки певної картини світу і, як правило, демонструє деяку різницю в сприйнятті речей реальної дійсності представників різних національних спільнот: *'In England the heart said* ***'boom boom'*** *instead of* ***'dhak dhak'****; a gung said* ***'bung'*** *instead of* ***'thah'****; things fell with a* ***'thud'****, not a* ***'tharam'****; small bells said* ***'jingle'*** *instead of* ***'chaan'****; the trains said* ***'choo choo'*** *instead of* ***'chuk chuk'*** *[Aslam 2006,36].*

Отже, з огляду на викладене вище, можна дійти висновку, що дослідження культуронімів необхідно здійснювати в межах поліструктурального підходу, що, у свою чергу, дозволить виявити зміст культуронімів у їх повному обсязі, а отже – виявити певний соціокультурний простір певної країни у всіх його проявах.

В данной статье систематизируются и дополняются основные подходы классификации культуронимов (на материале англоязычного романа Надима Аслама "Карты потерянных влюблённых").

Ключевые слова: культуронимы, реалии, аллюзивные культуронимы, культуронимы-аналоги, моноструктуральный и полиструктуральный подходы.

This article addresses the main approaches to classification of cultural nominative onyms (on the basis of the English novel by Nadeem Aslam 'Maps for Lost Lovers').

Key words: cultural realities, allusive cultural name, cultural nominative names – analogues, monostructural and polystructural approaches to classification.

Література:

1. *Ахманова О. С.* Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М. : КомКнига, 2007. – 576 с.
2. *Бархударов Л. С.* Язык и перевод / Леонид Степанович Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 190 с.
3. *Верещагин Е. М., Костомаров В. Г.* Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Индрик, 2005. – 1040 с.
4. *Виноградов В. С.* Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / Венедикт Степанович Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
5. *Влахов С., Флорин С.* Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1986. – 416 с.
6. *Кабакчи В. В.* Типология текста иноязычного описания культуры и инолингвокультурный субстрат / В. В. Кабакчи // Лингвистика текста и дискурсивный анализ: традиции и перспективы. – СПб. : СПбГУЭФ, 2007. – С. 51–70.
7. *Кабакчи В. В.* Функциональный дуализм языка и языковая конвергенция (опыт моделирования языковой картины земной цивилизации) / В. В. Кабакчи // Когнитивная лингвистика: ментальные основы и языковая реализация. Ч. 2. Текст и перевод в когнитивном аспекте : сб. ст. к юбилею проф. Н. А. Кобриной / отв. ред. Н. А. Абиева, Е. А. Беличенко. – СПб. : Тригон, 2005. – С. 164–175.
8. *Маслова В. А.* Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб, заведений / Валентина Авраамовна Маслова. – М. : Издательский центр "Академия", 2001. – 208 с.
9. *Прошина З. Г.* Теория перевода / Зоя Григорьевна Прошина. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2008. – 276 с.
10. *Томахин Г. Д.* Америка через американизмы / Геннадий Дмитриевич Томахин. – М. : Высшая школа, 1982. – 256 с.
11. *Томахин Г. Д.* Реалии-американизмы / Геннадий Дмитриевич Томахин. – М. : Высшая школа, 1988. – 239 с.
12. *Фененко Н. А.* Язык реалий и реалии языка / Наталия Александровна Фененко ; под ред. А. А. Кретова. – Воронеж : ВГУ, 2001. – 140 с.
13. *Nadeem Aslam.* Maps for Lost Lovers / Aslam Nadeem. – New York : Vintage Books, 2006. – 379 p.
14. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. – Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1693 p.